

zobjen protest z zahtevo, da se nemu doma izvede ukaz ministrskega predsestnika z dne 4. februarja t. l. s tem, da s otvori slovenskih vzporednih razredov toliko, kolikor jih je treba z ozirom na število otrok, ker je na razpolago zadostna šolska prostorov in učiteljska. Z ozirom na toliko zavlačevanja se zahteva tudi takojšen preključ prepovedi zopetne otvoritve zasebnih slovenskih šol, ker ta prepoved nasprotuje načelom svobode, ki mora biti dovoljena v vsaki civilni državi.

Po vsem tem bi bil skrajni čas, da bi goriški davkoplačevalci sami prišli zopet do besede ter pomotili enkrat za vselej s klico, ki se šopiri na goriškem municiplju ter s podobno šovinistično politiko goji umetno narodno napetost, ki bi sama od sebe izginila, ako bi tudi Slovenci dobili, kar jim gre po vseh božjih in človeških postavah, da zamorejo narodno živeti. Prepričani smo, da tudi večina goriškega prebivalstva italijanskega misli treznejše in strpnije kakor sedanjí mogotci na magistratu. Potreba je le, da bi dala svojemu treznejšemu predznanju tudi pogumnega izraza in preprečila v bodoče tako koristim goriškega mesta le škodljivo nasilno politiko zlasti v kulturnih vprašanjih, politiko, ki se mora vsakemu poštenjaku že gabit!

Po „Goriški Straži“.

MIRČE KOSIN:

Pozabljeni.

Hvaležen sem tovarišu F. Rantu, da je podrezal v zadnji številki „Učit. Tov.“ pod gornjim naslovom v materijalne razmere, ki vladajo pri ekskurendnih šolah.

Pridružujem se v polnem obsegu njegovemu naziranjju, ki ga je pojasnil v svojem članku, ter podpišem obočno njegovo zahtevo po sedanjim razmeram odgovarjajoči regulaciji osebnih nagrad.

Ker pa marsikomu najbrž še niso popolnoma jasne razmere, ki vladajo pri takozvanih nagradah za pouk na ekskurendnih šolah, sem se namenil to storiti v sledečih vrsticah.

Ekskurendna šola je le tam ustanovljena, kjer je število šolobveznih otrok manjše nego zakonita določba, ki zahteva za sistemizirano enorazredno 42 šolobveznih otrok in so pota in oddaljenost taka, da tistih manj kakor 42 šolobveznih otrok ne more niti po leti, niti po zim obiskovati bližje šole.

Iz tega je razvidno, da so ekskurendne šole ustanovljene le zato, da država, ki je sicer dolžna skrbeti za vseh državljanov izobrazbo in vzgojo, prihrani stroške za vzdrževanje 13 učnih oseb, ki bi jih morala nastavit na teh še ne sistemiziranih mestih.

Poglejmo približne stroške, ki bi jih imela država v slučaju, da stori svojo dolžnost. Ako nastavi samo začasne učne osebe na ta mesta, se obremení državna blagajna na plačah in draginskih dokladah učitelstvu za četrt milijona kron. Če računamo za stavbe, učiteljsko stanovanje, kurjavo in snajenje šolskih sob zopet približno četrt milijona kron, medtem ko izda šol, uprava danes v nagradah učitelstvu za vzdrževanje teh šol komaj kakih 10.000 kron letno.

Če smotrimo še uspeh na ekskurendnih šolah, ki je povsod v splošnem zadovoljiv, opazimo dobiček, ki ga ima država s temi šolami. Zato je res že zadnji čas, da se tudi višji šolski svet v tem oziru malo pobriga za plače učiteljskega ekskurendnih šol in jih današnjim razmeram primerno zviša.

Ako mi varčujemo državi na izdatkih za njeno dolžnost, da tudi ona ne pozabi na onih 13 čebelic, ki ji s svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo prihranijo letno pol milijona kron.

Pripomniti pa moram takoj, da naj nam višji šolski svet nikar ne prikoži nagrado po številkah. Vsakemu je znano, da odgovarja vsak povišek v kronah predvojnim vin. Kaj si moremo pomagati, če mi mesečno primaknejo tudi 100 K, ko pa v resnici ta svota več ne velja nego prejšnji stari goldinar. Evo dokaza. Danes dobiš pri nas za sto kron 3 kg prosene kaše in 3 kg suhih češpelj. Pred vojno sem pa vso to robo dobil za eno krono.

Za mojo ekskurendo je dobival moj prednik pred vojno mesečnih 50 K. To je bila za tiste čase primerna nagrada, ker je lahko kupil eno novo obleko, v kateri se je lahko pokazal v vsaki družbi ali pa 3 pare dobrih čevljev itd. A danes?

Od takrat so nagrado trikrat popravili, tako da znaša danes mesečno 100 K, reci in čitaj sto kron. Za ta denar je treba danes 8 do 9 krat prekoračiti 16 km dolgo, slabo in kamenito gorsko pot. Da te bo na preje konec, gazi 6 do 7 mesecev do metra debel sneg in za odklikovanje stanovske gorečnosti si nakoplji temeljit prehlad, ki mu sledi neizprosna jetika. Razdrapaj pri tem nevaležnem poklicu 2500 kron vredno obleko in dva para čevljev

vrednih 900 K. Vse te dobrate so ti poplačane z mesečnimi sto kronami.

Res, človek ne ve ali bi se smejal ali jokati. Ves »špas« stane državo na mesec 100 K, a jaz riskiram vse: zdravje, obliko in obutev. Pouk je pa seveda gratis. To mora človek napraviti za »božji lonkot« nekda rekli stari ljudje.

Menda ni človeka pod solncem, ki bi me zavidal za ta sijajni postranski zaslužek. Ali z g. tov. Rantom rečem tudi jaz: smilijo se mi ubogi otroci, ki bi brez mene ostali žalostni anafabeti ter bi bili sebi v napotje, a državi v breme.

Samo iz tega vzroka še vlečem to revščino na svoji grbi in korajim vsak teden dvakrat k svojí družinici, ki se veseli mene, a jaz neje.

Kljub težkočam, ki me ovirajo pri mojem poklicu, bi mi bilo vendar težko opustiti to gorsko svetišče prosvete in izobrazbe ter upam, da se zgane država sama in molče izdatno pomaga pozabljenim.

JAKOB — IČ:

Moderna slovenščina.

Da se pri nas bolj kakor drugod ocenjuje novo izišle knjige s strankarskega stališča, je žalostno dejstvo. Nič manj žalostna pa je slovenščina teh ocenjevalcev, ki iz gotovega namena skušajo v slog vplesti največ tujk ko mogoče. Tako najdemo v oceni »Stritarjeve antologije«, ki jo prinaša »Dom in Svet« (7. in 8. št. 1919) 80 tujk, dočim ima celo besedilo le 569 besed, tako da je vsaka sedma — tujka. Da so tujke potrebne in nepogrešljive, ker označijo kak pojem čisto natančneje kakor okorne skovanke, zna vsak olikanec, toda olišpati svoj slog z nepotrebnimi, z vidno manjjo iskanimi tujkami, je smešno igranje. Le pogledimo nekaj »klasičnih« izrazov omenjene ocene: kosmopolitično zrela študija; aristokratskoizrelo izbrati; pietetnomirno objektivna sodba; klasičnotaktično izraziti, in stavek: Sicer je pa Prijateljeva slika vzornoplastična, sočna in prijetno drapirana v elegantni patos simbolizmov Prijateljevega okusa.

Še skoraj lepšo izbiro takih s silo privlečenih izrazov nahajamo v oceni Finžgarjeve »Verige« istotam, n. pr. paraboličnoidejna tipika; elementarnolepa; elementarnodramatična liba; elementarno nova umetnina; komedijsko tipična inicitivnost; ter stavek: Finžgar je v književnoklasični tesnosti krepkega karakterizacijskega dialoga vendar preveč supontiral kreaciji gledaliških igralcev, premalo eksponiral, premalo izličil potezne motive svojih lic in ...

Naj reče kdo, da vse to ne bi bilo elementarnolepo in »književnoklasično« učeno pisanje! To je nam dober dokaz, da se z učenjem tujih jezikov zadržuje razvoj materinskega ter se zanemarija pristnoodmači izrazi, brez katerih se ne da poljudno pisati. Vsakemu je znano, da je pisal Ivan Cankar vzorno slovenščino, a dr. I. Pregelj, ki piše v gori navedenem žargonu, se je ojunčil, očitati Cankarja nepoznanje grčine, češ, ta bi ga usposobil, da bi nam ustvaril tudi v pesništvu kako nesmrtno delo. Hvala Bogu, da se Cankar ni ukvarjal z grškim medijem in aptativom, zato je na pisal klasično slovenščino! Ako bi bilo znanje klasičnih jezikov višek popolnosti, tedaj bi moral imeti slovenski narod precej več pesnikov kakor jih ima, saj se menda nikjer ne tolče grške in latinske slovniče tako temeljito kakor na naših gimnazijah. Cicero-novci in Homerjevci baše tudi ne vedo, da tudi Schiller ni znal grščine in da je Götthe nikdar ni dodobra obvladal, in vendar sta ta dva duševna heroa ustvarila ne le za svoj narod, ampak za cel kulturni svet nesmrtna dela. V obče pač zadostuje poznati najboljša svetovna dela iz dobrih prevodov.

Iz navedenih stavkov, tvorjenih z besedami grškega, latinskega in slovenskega izvora, se pa še marsikaj učimo. Prvič vidimo, da ljudje, ki sicer odklanjajo »umetne« jezike, češ, da so mešanice, sami mešajo naravne jezike, da nastane pravi »Sprachsalat«, ki ga noben preprosti človek ne more razumeti. Drugič se nam dokazuje, da narodni jeziki niso nikak živ organizem, ker sicer ne bi mogli prenesti tujih elementov, kakor ne moremo cepiti hrušek na črešnje ali vrtnice na češmilje, jeziki pa, ker so umotvori sprejmejo vase vse mogoče in najbolj heterogenne elemente. Jezike pač ustvarjajo ne le narodi, ampak tudi posamezniki. Mnogo jezikov, morda največ, je slučajno nastalo. Ko bi n. pr. ostali Slovani zmirom v eni in isti državi skupaj, ko bi imeli že v pradiobi razvito pismenost ter bi jo gojili skozi vsa stoletja, bi li razločevali danes več slovanskih narodov? Kdo more to trditi? Naj se ne reče, da različne pokrajine, različna podnebja, in različen način življenja morajo povzročati raznolikost in razkroj jezika, kajti to je le na pol resnica, ker

nobena pokrajina in nobeno podnebje ne zahteva kakega posebnega jezika zase! Kakor v življenju posameznika, tako igra namreč slučaj tudi v zgodovinskem in kulturnem življenju človeštva veliko, premalo uvaževano vlogo. Nezavedni človek dosedaj si bil igrača slučajev! Imaj pa sredstva, da se njih uplivi odtegneš, in ta so intelekt, volja in energija! Poslušajmo se teh sredstev v blagor sebi, narodom in človeštvu sploh!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva slov. učiteljev v Ljubljani«, ki se vrši v četrtek dne 1. aprila t. l. ob 2. uri popoldne na 1. mestni dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Poleg običajnih društvenih poročil je na dnevnem redu razgovor: 1. o načrtu šolskega zakona naše države; 2. o udeležbi učiteljev na učiteljskem kongresu v Beogradu, in na ženskem kongresu v Zagrebu; 3. o razpisu učiteljskih služb in o kompetencah; 4. o stališču meščansko-šolskih učiteljev in učiteljic ženskih ročnih del; 5. o šolskem listu. K obilni udeležbi vabi odbor.

+ »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic« na bivšem Stajerskem ima v sredo, dne 31. sušca predpoldne ob 8. uri v Celju v okoliški šoli odborovo sejo, pri kateri se razpravlja v važnih stanovskih vprašanjih.

+ Odbor »Društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice« ima sejo dne 31. marca 1920 ob 3. uri popoldne v sobi hranilnice v Učiteljski tiskarni. Vabim k tej seji p. n. gg. odbornike in tudi sploh tiste člane društva, ki so ta dan v Ljubljani in se je morejo udeležiti. Na zdar! — Zirovnik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je nadaljevalo 7. t. m. prekinjeno zborovanje v nedeljo, dne 14. t. m. Kljub temu, da je bilo sklicano zborovanje na nedeljo in sicer za 9. uro, je bil obisk docela zadovoljiv. Predsednik pojasni, da je sklical zborovanje na tako rano uro radi isti dan vršče se slavnosti, povodom 70 letnice F. Masaryka. Pri slavnosti sodeluje tudi učitelstvo in mudi izmed društvenikov se bodo gotovo udeležili te nenavadne prireditve na čast najzaslužnejšemu živemu Slovancu. Radi nujne pevske vaje, ki kateri odideta tovariš predsednik in podpredsednik, vodi zborovaje tajnik. Sklene se obravnavati najprej nujne tekoče zadeve in sicer: 1. se prav živahno razpravlja o pisanju tukajšnjega soc. dem. in nemškega glasila »Volksstimme« napram delovanju naših članov in drugega učiteljskega šoli. Z ogorčenjem se je konstatiralo, da se vrše ti napadi sistematično in v skrajno surovem tonu ter hočejo z lažmi otežkovati slov. učiteljsko delo v šoli, ki je v sedanjih razmerah že itak dovolj težko. Kakor kažejo dejstva, dosežajo ti napadi več ali manj tudi ta namen. Sklene se prepustiti odboru, da ukrene vse potrebne korake proti temu podlemu hujškanju. Sicer si bode pa zapomnilo, da od katere strani so se mu metala prva polena pod noge na njegovi ne lahki poti. 2. Nadalje se je razpravljalo o imenovanjih, izvršenih v zadnji seji višjega šolskega sveta. Nekatera mesta so se nepričakovano podelila drugim prosilcem, za druga mesta pa se je imenovanje odložilo iz raznih vzrokov. Vse pa kaže, da se pri višjem šolskem svetu premalo ozirajo na dosežanje učitelstva za teh mestih, katera je prevzelo v najtežjih razmerah in riskiralo v tistih časih ne samo svoje boro premoženje, tudi življenje. Sedaj pa, ko so premagane najtežje težkoče, pa vse kaže, da bi prevzeli ta mesta drugi, ki imajo morda par službenih let več, ali pa nekaj več protektorjev. Poudarja se, da smatra učitelstvo pod svojo častjo, da bi pritiskalo kljuke in moledovalo za mesta, katera mu sodijo po vsej pravici. Le nesposobnost je vzrok odklonitve. V tem oziru naj stori naša organizacija t. i. »Zaveza« vse, da se odpravi vsaj pri naših oblastih vse, kar ima le senco krivice in korupcije ter strankarstva. Naj se gleda le na pravico in zmnožnost, vsi drugi oziroma morajo odpasti, zlasti pa kakršnakoli strankarska ali pa osebna protekcija. V kratkem bode ravno v Mariboru in okolici treba več mest še premeniti z začasnih v stalne. Kakor kažejo zadnja imenovanja, ni pričakovati, da bi se ista izvršila predvsem pravično. Raditega se sklene, da naj se društveni odbor obrne s posebno vlogo na »Zavezo«, višji, mestni in okrajni šolski svet in naj opozori na korupcije na dejstva, ki delajo med učitelstvom nemirno kri ter mu jemljejo še tisto veselje do dela v šoli in zunaj nje, katero so mu še pustile že itak ne posebnorjetne splošne življenjske razmere. 3. Na to bi se imelo vršiti predavanje g. nadzornika Sijanca. Ker je preostalo le malo časa, predlaga g. nadzornik sam, da

se predavanje raditega odloži na poznejši čas. Tajnik še pojasni, zakaj je odbor dočel zborovanje na nedeljo, dasi se je izrazila od mnogih strani želja, da bi se vršilo kak drugi šolski dan. Začetkom aprila bomo praznovati obletnico prenosne nemškega šolstva v slovensko ter našega prihoda semkaj. Raditega se namerava prihodnje zborovanje določiti na šolski dan, ki bodi pouka prost. Dopoldne bi se vršilo slavnostno zborovanje, popoldne pa skupni izlet v okolico. Po nekaterih kratkih pojasnilih se zborovanje zaključilo ter se podalo zborovalci polnoštevno k Masarykovi slavnosti.

+ Novomeško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo ob zelo lepi udeležbi dne 4. marca 1920 v Zveznem mestu.

1. Tovariš predsednik je poročal najprvo o odgovoru podružnice Slomškove zveze. Učiteljsko društvo je namreč na svojem zadnjem zborovanju 5. februarja 1920 sklenilo, da se povabi »Sl. Z.« kot celoto, da naj pristopi k okrajnem učiteljskem društvu in s tem torej k UJU. Slomškova podružnica pa je odgovorila, da pristopijo sicer vsi njeni člani k okr. društvu; nikakor pa ne bodo plačevali članarine, oziroma naročnine za »Zavezine« liste. Tem gospodom se namreč ne more dopovedati, da je Zaveza v likvidaciji. Ti ljudje bi se pač radi pozneje vsedli k polni mizi — k zgrajeni UJU, a da bi kaj pripomogli k zgradbi, da bi tudi kaj žrtvovali v ta namen, tega nočejo.

Pustimo jih od sedaj naprej popolnoma pri miru; so zaslepljeni in ostanejo zaslepljeni. Naše društvo je bilo prvo, ki je skušalo delovati skupno, ki se je skušalo združiti in spojit v enotno učiteljsko organizacijo; a to ni bilo po volji nasprotnim voditeljem. Delali in rovali so toliko časa, da so ostali vsi naši »sirenski« glasovi brez uspeha. Odslej bodi naše geslo: Pusti človeka, ki mu ni mar delo, ampak samo jelo, pri miru in ga preziraj!

2. Okrajno učiteljsko društvo je že lansko leto prosilo, da bi se učitelstvu dovolil srbo-hrvatski tečaj, a je bila stvar odbita. Letos pa je višji šolski svet stvar obnovil ter stavil učiteljskemu društvu predlog za dvomesečni tečaj. Predsedniku se naroči, da poizve do prihodnjega zborovanja, če in za kateri čas bi se dobilo predavatelja. Učitelstvo je toliko idealno, da žrtvuje en mesec počitnic, višji šolski svet pa naj dovolj, da se za udeležence tečaja konča šolsko leto en mesec prej.

3. Nato je referiral tovariš Matko o temi: Učiteljeva avtoriteta je pogoj za uspešno delo. Referat ni bil predolg, a izboren. Tovariš Matko nam je podal mnogo lepih misli, za kar je žel zahvalo in priznanje. Izrazila se je želja, da naj priobči referat v »Popotniku«.

K sklepu nas je še tovariš blagajnik stresel za žep; a to pot se ni slišalo nikakega godrnjanja. Vsakdo je rad dal, ker je dobro vedel, če bi ne bilo organizacije, bi bil tudi naš položaj mnogo slabši od današnjega.

Tovarišice, tovariši! Prihajajte redno k zborovanjem! Saj tam se človek, ko se čuti domačega med domačini, dobro prode in zabode sovraga v srce. Verige novimi ideali za svojim ciljem. — r.

+ Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. goricah je zborovalo 4. marca t. l. pri dve tretjinski udeležbi v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Tovariš predsednik F. Kranjc pozdravi vse navzoče najpriprčneje in izrazi svoje veselje, da vidi tako nenavadno zadovoljne obraze pred seboj. Omenja došlo zahvalo za vposlano čestitko gospodu glavarju dr. I. Lajnšiču povodom slavljenja 10 letnega službovanja v Mariboru; omenja dopis tov. Breganta z gospo soprogo s Sladkega vrha, ki naznanjata svoj pristop; opravičuje odsotnost tov. Lesnika Mihe in gospe Viljemine, tov. Valenčak M., Premrov Jožice, Janežič Guste, Fabjan Antonije in tajnice K. Schweiger, katero za ta zbor nadomešča tov. Petelinova Jož., ki prečita zadnji zapisnik. Ta se popravi v tem, da sta bili opravičeno odsotni od prejšnjega zborovanja tudi tov. Viktor Trošt in Grossman I.

Iz letnega poročila je bilo razvidno, da je imelo društvo dosedaj 33 udov in 7 častne člane. Med letom so stopili v služben pokoj tovariši: predsednik Mavrič, Zabukovšek in Kristl. Drugim šolam so bili prideleni tov. Klemenčič, From z gospo, Kocmut Ivanka, Lorber Lj. in Mohor Lendovšek. Danes šteje društvo od 10 šol 35 rednih in 4 častne člane.

V pretečenem letu je društvo zborovalo 4 krat, udeležba je bila povoljna. Večina odsotnih je izostala iz opravičenih vzrokov. Pri zborovanju februarja je poročal tov. Klemenčič Jos. o vojnih spominih, pri poznejših zborovanjih tovariš Kranjc o svojih doživljajih za časa 3 letne vojaške službe na Italijanskem, v Boki Kotorski, v Črni gori in Albaniji. Na zad-